

Bedegi Győző

„Míves, kidolgozott, cizellált...”

Mészáros Erzsébet textilművész

A textil művésze, a gobelin készítésének virtuóza, elismerő címek birtokosa, a művészeti élet kiválósága, kiállítások sora áll mögötte, és bajban vagyok. Több okom is van rá. Majd harminc éve találkoztunk először, akkor hosszasan beszélgettünk, arról hogy miért hagyja el Miskolcot, miért cserél egy pezsgő művészeti életű nagyvárost nógrádi megyeszékhelyre, és így tovább. Azóta sem álltam vele szemtől szembe, talán meg sem ismer, bár műveivel tárlatokon találkoztam. Nem szeretem ugyanis a kiállítás megnyitókat, a kötelező protokollt. Inkább belopakodós fajta vagyok, aki elálldogál egy-egy műalkotás előtt. Ilyenkor jólesően gondoltam rá, hogy személyesen is ismerem. Az idő azonban elmosta az ismeretséget, halványította az emléket. Mondjam hát neki vagy sem? – Hiszen mi ismerjük egymást!

A másik gondom: vajmi keveset tudok a textilművészetről. Kárhoztatom is magam miatta, meg a főszerkesztőt is, hogy nem hivatottabbra szabta ki ezt a feladatot. A kíváncsiság azonban hajt, a feladat nagysága, szépsége is.

Alkotó évtizedek állnak mögötte, a valamikori remények beteljesedtek, jelen van Magyarország művészeti életében.

Erzsike vár, és idegen. Mosolyog, kedves, kávéval kínál és ebben a pillanatban döntöm el, nem szólok korábbi találkozásunkról. A családról beszélgetünk, a lányáról, aki édesanyja nyomdokaiba lépve művészpályára lép, a fiáról, aki az orvos apuka józan racionalitását követve inkább geofizikus lett. Megnézzük a gobelin szobát, ahol a saját művek láthatók a falon. „– A férjem ragaszkodott hozzá...” – mondja, és felkalauzol a zsúfolt műterembe. Hideg van. Mentetetőzik, hogy a fűtés bizony nem a legjobb, örökké levegőztetni kellene a rendszert, ami nem egy kellemes foglalatosság, ráadásul, ha kifogy a víz a hálózathól, az újabb problémát szül a sorház lakóinak. Mindenfelé az alkotómunka, a műhely termésének darabjai, rejtélyes nagy hengerek, szövőszék, egy kicsi és egy számomra óriás.

– Nem volt művész a családban – mondja. – Művészi hajlamú édesanyám operaénekesnek készült, csak közbeszólt a történelem, házasság, Szegedről Miskolcra került, jöttem én és a háború. Nem tudta folytatni a tanulást, a pályát. Benne volt ebben az apai szigor is, hiszen muníciót a tanuláshoz csak addig kapott, amíg műkedvelő szinten ment a dolog. Amikor

komolyra fordult volna a helyzet felvetődött az, amit én is gyakran hallhattam a későbbiek során, „inkább egy művész vesszen el, mint egy lánygyerek, hiszen a művészpálya ilyen..., lányokat elveszejtő pálya”. A nagymamától kezdve mindenki berzenkedett, tizennégy éves koromban, hogy Pestre kerüljek képző gimibe. Ezért aztán meg sem céloztam, pedig egészen kicsi koromtól az ábrázolási kényszer bűvöletében éltem, mindent lerajzoltam, alig győztek papírral ellátni, hogy megfelelő felületre rajzoljak, ne bútorra, falra..., bár a fal nem egy rossz dolog – mosolyodik el.

– *A fal...?! – csodálkozom rá.*

– Lehettem volna később freskós is – nevet fel. – Végül is, közel áll hozzá a gobelin, mert úgy is nevezik: „a hordozható freskó”. A családnak volt egy jószemű barátja, aki azt mondta, hogy az adottságot ki kell bontakoztatni. Kézről kézre adtak a rajztanárok. Szerencsémre nyolcadikban például művésztanárom volt *Papp László*, aki Miskolcon élő festőművész, később sokszor találkoztunk ottani tárlatokon, amikor már az én munkáimat is kiállították. Számomra eleve meghatározó volt a textil. Jelmeztervező, ruhatervező akartam lenni...

– *Miért éppen a textil...? – vetem közbe.*

– Nagyon egyértelmű egy fiatal, csitri lánynál, aki tud rajzolni, hogy a barátnői megrohanják: „Jaj! Tudod, ilyent akarok! Olyant akarok! Rajzold már le nekem!” Gyártottam számukra a rajzokat. Az általános iskolában, én, mint jószívű kislány, mindenkinek sorozatban készítettem a feladatot. Alig kaptam levegőt, ahogy fölém hajoltak. Még a tanárnő is gyönyörködött benne, és hagyta. Igen ám, de amikor kifestésre került a sor az órán, nekem már nem maradt időm szépen kifesteni és nem én kaptam a jelest. Ez elkedvetlenített egy kicsit, és inkább a rajzos alkat maradt meg bennem. Nagymamám szeretett kézimunkázni. A régi családban megvolt az a nevelési metódus, hogy egy lánygyermek sose üljön tétlen! Abszolút evidencia volt hogy kötök, horgolok, varrok. Amikor kikötöttem a gobelin mellett, erősebben képzőművészeti műfajnak tűnt, mint mostanában. A design az utóbbi években nagyon hátrasorolta.

– *Milyen gyorsan sikerült elfogadtatnia magát a szakmával?*

– Az iparművészeti főiskola elvégzése után kerültem Salgótarjánba. Próbáltam betagozódni a tarjáni művészek körébe. Már 1966-ban sem volt automatikus, hogy művészeti alaptagságot kapjon, aki frissen diplomázik. Számomra az volt akkor az alfa és az omega, ha tárlatokon akarok szerepelni, hogy művészeti alaptag legyek. 1967-ben vettek fel a művészeti alapba, ami mostanában vált a Magyar Művészek Országos Egyesületévé. Akkoriban körülbelül kétezer alatti taglétszám volt, most már lassacskán hatezres számról beszélhetünk.

– *Nagyon sokszor könnyebben be lehet törni nagyobb körbe, mint szűk, helyi közösségekbe. Ez a „senki sem próféta...” szindróma. Sikerült ez a kisebb közösségben?*

– Hogy vidéki városban is megtaláljam a betagozódás lehetőségét, kellett más is. A hevesi, nógrádi, miskolci művészek észak-magyarországi szervezetbe tömörültek. Ennek a székhelye Miskolc volt, oda kellett pályáznom. Friss diplomával, friss alaptagsággal pályáztam tehát a területi tagságért. Arról, hogy felvettek, egy ismerős Salgótarjánban a főtéren értesítette – a férjemet! Ugye, érdekes kisváros ez?! A két fiatalról, a két frissen érkezett furcsa madárról hamar kiderült itt, hogy kik vagyunk. Akkor már megcsináltattam ezt a picike szövőszéket és már szőttem rajta három gobelint. Az ún. Ötödik Területi Tárlaton, 1969. májusában mutatkozhattam be. Ezen a néven szerepeltek a Tavaszai Tárlatok elődei. Még

ennek az évnek a szeptemberében, a miskolci Észak-Magyarországi Művészek Rajzai című kiállításon is részt vettem. Decemberben pedig az ún. Hatok kiállításán, már mint teljes jogú tag szerepeltem, *Czinke Ferenc, Iványi Ödön, Lóránt János, Mustó János és Pataki József* társaságában. Ott voltam azután már az első Téli Tárlaton, az első Tavasz Tárlaton is.

– *Tehát zökkenésmentes volt a beilleszkedés.*

– 1972-ben szerepeltem a keszthelyi Nyári Tárlaton, ez hozta meg számomra egy külföldi műgyűjtő érdeklődését. Meglátta a gobelinemet, a táblaképek mellett. Akkoriban nem volt olyan nagy kuriózum gobelint kiállítani a táblaképek mellett. Manapság próbálják csak úgy beállítani, hogy „a táblakép mellett a gobelin ne konkuráljon”! Volt itt egy kis művészettörténész lányka, aki innen csinálta meg a diplomáját, és ennek ez volt a vesszőparipája. Egyszerűen kinyomott engem a Tavasz Tárlatok sorából, mert hogy ne konkuráljon a gobelin a festészeti anyaggal. Hát, ha konkurálhat, miért ne?! Ugyanakkor evidens, hogy képzőművészeti műfaj. Ugyanígy jártam, amikor zománccal próbálkoztam. Visszatérve, egy német műgyűjtő vásárolta meg a keszthelyi tárlaton megpillantott *Család* című gobelinemet. Úgy gondolta azonnal lemelik neki. Persze a kiállítás végéig ezt nem lehetett megtenni. Jött a zsűriztetés, lektorátus, vámolttatás, kutya füle. A képviselője intézte az egészet, személyesen nem találkoztam vele. Pesten mondták, hogy hozzák még munkát. Nem vittem. Annyira naív voltam... A többiek is berágtak a vásárlás miatt. Volt ugyanis egy éves keret. Az egész nem volt annyi, mint amennyiért az az úr megvásárolta a gobelinemet, pedig legális zsűri árban vette meg.

– *Valutában kapták meg a vételárat?*

– Csak húsz százalékát lehetett megkapni valutában. Nem voltunk még kinn Európában. Mit csináljunk? Mit csináljunk? Mentünk. A gyerek a nagymamánál maradt. 1973-at írtunk, a három éves gyereket nem vihettük. Itt maradt túsznak. A kis Skodánkkal nekivágtunk Európának. Fennakadtunk a svájci szerpentineken, az AC-pumpánk elromlott, de le tudtunk gurulni Genfbe, ahol véletlenül volt egy szerelőműhely és meg tudták javítani. Valami jótékony védőburokban éreztük magunkat. Ez a fiatalság naivitása: semmi baj nem érheti. Hát nem csodálatos?! Most már kezdek felnőtté válni. Már tiszta feszültség, tiszta izgalom vagyok, igaz, elsősorban a gyerekeim miatt. Én már elértem valamit, a nehézségek és megtorpanások dacára a szekér, ha nehezen is, de haladt. Stációk, megállók is voltak, öröm is volt, ünnep is volt.

– *Szóval, az elismerés töretlen a városban, együtt állít ki a legjelentősebb itt élő művészekkel. Gondolom, nemcsak erkölcsi ez az elismerés.*

– 1964-ben épült, ha jól emlékszem, az első négy műteremlakás Salgótarjánban, ahová az első beköltözők Czinke, Pataki, Mustó voltak. A negyedik még akkor is üres volt, amikor én idejöttem, a diplomámmal. Senkinek sem jutott eszébe, hogy felajánlja. Állítólag volt rá egy várományos, egy festő hölgy, *Kristóf Cili*, akit viszont az Istennek nem hagytak beköltözni, pedig őt azzal keresték meg, már a képzőművészeti főiskolán, hogy jöjjön, itt a műtermes lakás. Jött, és mindenféle akadály kezdett mutatkozni. Egy szárítóhelyiséget bérelt az Arany János vagy a Pécskö utcában, már nem emlékszem pontosan, hogy hol. Közben a művelődési házban dolgozott előadóként, hogy kenyere legyen. Férjhez ment és elköltöztek. Újra pályáztattak a lakásra, de én ezt nem tudtam. Ha tudtam volna, talán én is próbálkoztam.

Lóránt Jancsi viszont tudott a dologról, megcélozta a lakást és el is utazott hozzá, Kaposvárra egy bizottság. Kétgyermekes apa volt. Ő mesélte, hogy csak az egyik gyermeke volt

szem előtt, mire azonnal rákérdeztek: – Hol a másik gyerek?! – Elbújt az ágy alá – felelte. Akkoriban még ez is szerepet játszott, pedig Lóránt már nagyon tehetséges művészként, országos tárlatokon is felhívta magára a figyelmet. Végül kiszedték a gyermeket az ágy alól bizonyágként. Én tehát nem lettem volna esélyes, akkor sem, ha pályázom, hiszen még nem volt gyermekem. A férjem orvos, az orvosszálláson laktunk, egy szobában. Később, a két hónapos újszülött fiammal, a lakás átépítése miatt, a nővérszállóra kellett volna beköltöznünk. A szövőszékem a folyosón lehetett volna, a bébit pedig a közös zuhanyozóban tudtam volna fürdetni, és kisebb lett volna a szobánk, mint amit az átépítésre otthagytunk. Megindultam. Tigris anyaösztrönnel, azzal, hogy az Atya Úr Istenhez is felmegyek, de én ezt már nem hagyhatom. Már kiállító művész voltam. A kórháznak, ahol a férjem dolgozott, szerződéssel elvállaltam egy olyan, egy évre szóló feladatsort, hogy a századik éves évfordulójuk alkalmával, ami adódik, grafikai munka, lakberendezés, portfóliók satöbbi, azt megcsinálom. Ennek ellenére így jártak el velünk. Még tolatam a bébimmel, mikor a többieket sorra költöztették ki, az átépítés miatt, a Pécskő utcába, be is telt a sor... Nekünk maradt a nővérszállás. Kimondottan kibabrálódsi folyt. El kellett indulnom, meg kellett mondanom, hogy ki vagyok, mi a helyzet. Felmentem, ahová fel lehetett menni. Egy orvosházaspár vásárolt magának egy új, nagyobb lakást, mert kevés volt nekik a két szoba. Mi ezt nem tudtuk megtenni. Két kofferral érkezünk ide, pénzünk nem volt. Végül megkaptuk az ő vásártéri lakásukat. Minden kicsi volt így is, de bérelni tudtam egy szárítóhelyiséget. Jól éreztük ott magunkat. Az új, Beszterce lakótelepi lakásokból aztán juttattak nekünk is. Sőt, választhattunk! Persze abba is jól beleválasztottunk, egy húsbolt költözött alá. Vigasztaltak bennünket, hogy majd elköltözik. Sohasem történt meg. Bölcsöde sem volt, a férjem rengeteget ügyelt, nem volt idő a munkámra.

Erre a helyre, ahol most vagyunk, országos pályázatot írtak ki. A két új, műtermes lakást két iparművész kapta, az egyike én voltam.

– *Egyéb megbecsülés? Díjak...?*

– Ha már a megbecsülésről van szó, meg kell mondjam, ettől a várostól, ettől a megyétől még egyetlen iparművészeti díjat sem kaptam. Fődíjам Heves megyétől van, a Miskolci téli tárlat alkalmával adták.

Munka-művészet díjban viszont itt részesítettek, ez igaz. KISZ díj volt: kiszánynak, ugye, kiszike díj. Persze egy kolléga rögtön megkérdezte: – Hát aztán Erzsike, fizette-e a bélyegpénzt?!

– *Miért van mindez így?*

– Talán azért nem érez magáénak a város, mert engem nem kellett itt helyben megcsinálni, mint másokat. Amikor idejöttem, már diplomám volt, Alaptag voltam. Nem kellett kézen fogva vezetgetni, nevelgetni, pátyolgatni, hónom alá nyúlni, segítgetni.

– *Mi az, ami mégis enyhített a dolgokon?*

– A szerencse, ami megint jött. A megbízás. Amikor a zeneiskola végre elfoglalhatta az eredeti helyét, *Homoki István* belsőépítész ötlete volt a textil. Feladatként kapta a nem zeneiskola céljára hosszú ideig használt, lestrapált épület felújítását, áttervezését, rendbehozatalát. Ami színben szoba jöhetett, a krétafehér, a pasztell-szürke, a sötétbarna, a bronzok az aranyokkal, a kobaltkék. Ezekhez a színekhez kellett alkalmazkodnom. Tizenkét négyzetméteres

textil-muráliára volt lehetőségem. A lektorátus rögtön elfogadta a tervpályázatomat. Nem volt még ilyen nagy műtermem, ott építettem egy szövőkeretet, azon dolgoztam.

– *Rásandítok a már megcsodált, jókora méretű szövőszékre. Elkapja a pillantásom.*

– Ugye milyen szép méretű az a szövőszékem? Az nem ilyen kicsi, mint ez az ősrégi, Noé idejéből való, amivel indultam. Három méter széles, jó masszív, gyakorlatilag végtelenített hosszúságban. Majdnem olyan hosszúságú művet is meg tudnék szőni rajta, mint *Domanovszky* Disputája, a Miskolci Műszaki Egyetem galériájában. Milyen érdekes?! Olyan sokáig néztem azt a munkát... Volt egy kiállításom abban a galériában is. Fiala kislányként, gimnazistaként, elsőbálosként ott keringőztem. Dehogyan gondoltam, hogy lesz még az aula fölött, ahol keringőztem, a kerengőn, nekem, egy kiállításom, és később ebben az aulában, az alsó részen ülök majd, a fiam diploma avatásán, amikor geofizikus mérnöknek avatják. Érdekes kapcsolások vannak az életben.

– *Egy gobelinművész hogyan kezd el dolgozni. Csak úgy ötletszerűen?*

– Adódik a kérdés. Már megvan a lehetőségem, de mekkorát, kinek, mennyiért...? A gobelin drága... Korábban a gyermekem ösztöndíjából, menzapénzéből vettem volna el a pénzt? Mi vagyunk az a generáció, akinek az utódról is kell gondoskodni, de a szülőkről is. Hála Istennek édesanyám még él. Nagy bánatom, hogy már nem szeret utazni. Nyolcvan éves. Édesapám tizenöt éve meghalt. Nem tudtam mosolygósan nézni a világra. Lehet, hogy igaz: ahogyan nézek a világra, a világ is úgy néz vissza rám. Nagyon befelé fordultam és akkor hirtelen nagyon sok rossz történt velem. Inkább úgy mondanám, semmi, amibe igazán belefogtam, nem sikerült.

– *Ha jól tudom, nemcsak gobelinnel foglalkozott eddigi pályája során.*

– Próbálkoztam a társművészetek műfajában, zománcal, akvarellal. A dolgok egymásba öltődnek, mint a varrásnál a láncöltés. Amikor egy kicsit megfeneklett a hajóm, akkor jött például a zománc alkotótábor. Hívtak. Volt már ilyen alkotótábor korábban is, de akkor nem hívtak. Nekem ilyen a természetem. Mindig megvárom az invitálást. Ez persze egy nagyon rossz dolog. Az ilyen alkatú művészeknek kellene egy jó menedzser. Örültem a meghívásnak, elmentem, és először nagyon kicsike darabokkal próbálkoztam. Nevettek is rajtam, de végül, egyik munkámért, megosztott díjat kaptam. A zománc merev anyag, de a képképzés, a színnek nem idegen tőlem. Lassan-lassan építkező stílusú vagyok. Ma már zománcot is tudok nagyot készíteni, hiszen ott van az a tizenkét szemes paravánfal, amit kiállítottam a nőgrádi művészek 50. éves jubileumi tárlatán. Ez már mutatja, hogy megjött a bátorságom ebben a műfajban is.

– *Moszkvai ismerősömnél láttam egy albumot. Egészen elképedtem, amikor mutatta, ő pedig kicsit kérkedett is vele, hogy milyen jól ismeri a palóc népviseletet. Az az albumos Mészáros Erzsébet ez a Mészáros Erzsébet?*

– A zománc kapcsán gondoltam arra, hogy a nőgrádi folklór motívumokkal próbálok valamit. Érdekes módon nekem nem jött be a dolog. Egy kolleganőmnek, *Lórántné Presits Lujzikának* jött be, aki egyszerűen kimeríthetetlen ebben a témában. Örömmel látom, hogy mennyi mondandója van még ebben a témában. A kutatást elsősorban Ipolyszög, Ipolytarnóc, Ipolyvece, Kazáron folytattam és megdöbbentem. Nem a kis motívumokon, a kendőszélen, ruhagalléron, köténycsücskön, hanem a teljesen autentikus, gyönyörű öltözeten. Annyi csodálatos látnivaló volt, annyi szép rajzolnivaló! A férjemmel hosszú ideig

jártunk, bejelentkeztünk polgármesternél, plébánosnál, iskolaigazgatónál, mikor ki volt készséges a fogadásunkra. Mindig várt minket egy fiatal, hiteles népviseletbe felöltöztetett menyecske. A férjem elsősorban a részleteket fotózta, hogy később ne kelljen visszamennünk, én egy óra alatt skicceltem, akvarellal megfestettem a látottakat a helyszínen. Ebből lett aztán harminc darab megfestett menyecske kép, amelyekből kiállításom volt Szentendrén. Az Axel Springer vásárolt meg belőle tizenkettőt úgy, hogy ebből egy szép naptárt készítenek. Sohasem gondoltam volna, hogy egyszer naptárkészítő leszek. Szóval ezek a kanyarok... Nem egyenes ívű ez a pálya. Itt-ott kanyargós. Most mondjam azt, hogy a művésznek öröme, ha valamire rátalál, és azon is kipróbálja önmagát? Én ezzel is gazdagodtam.

– *És az album?*

– Lett belőle egy album is, ami a világ nagyon sok pontjára eljutott. Ugyanakkor meglepődöm, mert amikor az állami vezetőink elmentek egy koreai, azt hiszem expóra, vitték a matyót, a sárközit és slussz! Csak ennyit! Pedig ez a nógrádi is csodálatos, színes, sokféle... Bujákon még találkoztam *Szép Bözsivel*, *Glatz Oszkár* modelljével. Boldogan mutatta a dédunokáját. Nem tudom lesz-e még egy olyan nyugodt periódus, amikor mindezt folytatni tudom.

– *Különösen a nagyobb méretű gobelin elkészítése igen hosszadalmas. Közös munkák elkészítésére nyílik lehetőség?*

– A Kárpitművészek Egyesületével egy közös gobelin készítésére már volt is példa 1996-ban. Akkori közös munkánk, a Millecentenárium alkalmából készült. Ki-ki a maga kis műhelyében megszőtte a maga kiszabott penzumát. Az alkotás közepén helyezkedik el *Hell Miksa*, tudós pap, csillagász korabeli, hazánk területét ábrázoló, térképe. Egy vatikáni albumban találtak rá a kolléganők. Ezt szőttük gobelinbe, harmincan, mindenki a saját stílusában, ez alkotja a mű magját. Körülöleli, ötvenszer ötven centiméteres méretben, negyvenhat alkotónak egy-egy saját kútjából merített műve. Az enyém egy visszafelé nyilazó lovast ábrázol. A felső sorban az első helyre került. A magyarok világnapján egy hétig ki volt állítva ez a közös munka a Parlamentben, és záródokoltak oda az emberek. A szombathelyi textilbiennálén fődíjat kaptunk rá. Az Iparművészeti Múzeum vásárolta meg, évi kerete terhére és alapítványi pénzből. A fődíj a Textilművészeti Alapítvány pénztárában maradt, ebből előre tudjuk lendíteni a dolgainkat.

Most is közös munkán mesterkedünk az államalapítás ezredik éve alkalmából. Ami most nálam látható, az mind erről szól.

Előzőleg háromfordulós pályázaton az esztergomi István kápolnára pályáztunk. Ott lehetőség lett volna egyedi darabok készítésére, egymás mellé építve adta volna a működő körkápolna falát. Még a kupolán is gondolkodtunk... Nagyon elszaladt a fantáziánk. Gyönyörű lett volna, egy valóságos ékszerdoboz, de sajnos elvitte az árvíz a pénzt. Állami segítség nélkül ugyanis ezt nem tudtuk volna megvalósítani. Az esztergomi Keresztény Múzeum igazgatója, a reménybeli megbízónk, amikor véglegessé vált, hogy az eredeti elképzeléseinket nem tudjuk megvalósítani, azt mondta: nem ereszt el bennünket a látóköréből, szándékában áll megrendelni egy legalább tizenöt négyzetméteres közös munkát.

– *Nem megy időben mindez a saját elképzelések megvalósításának a rovására?*

– Mindezek mellett járom a saját utamat! A közös munka is nagyon jó, mindenki keresi ezt a lehetőségét, a közelséget. Ráadásul senki sem áll úgy, hogy finanszírozni tudjon egy-egy saját kiállítást. Rettenetes költség egy saját kiállítás. Terembér, katalógus, meghívók...

– *Milyen a gobelin rangja a világban?*

– A gobelin, és ezt vallom, nemhogy határeset, hanem ténylegesen grand art, tehát a képzőművészetek műfajában egy magának már eddig is becsületet szerző műfaj. *Ferenczy Noémi* hozta be hazánkba, és a huszadik század első évtizedeiben volt erősödő Európában is. A régi abusson-i francia manufaktúra most is létező és világhírű. Elsősorban a festők, *Matisse, Picasso, Léger* figyeltek fel a gobelin lehetőségeire. Ők, egy-két kísérletezés után, abbahagyták. Aki megmaradt a műfaj mellett *Jean Lurcat* volt, bár mindvégig festőnek vallotta magát. Rá erősen hatott az angers-i katedrálisban lévő, *Bataille* által készített, az Apokalipszis jeleneteit ábrázoló, sajnos ma már csak töredékeiben megmaradt gobelin sorozat. A gobelin nagyon régi műfaj. Az analfabetizmus szükségessé tette a képi ábrázolást a templomokban. A hideg, a rideg falakat is meleggé kellett tenni. Természetes tehát, hogy textíliákat tettek a falakra, aminek egyúttal emberközelinek kellett lennie, képileg megfogalmazva az ott elhangzó szakrális mondanivalót. A biblia jeleneteit, az apostolok cselekedeteit ábrázolták. Az angers-i katedrális gobelinje, és az atomháború fenyegető borzalma, hatott Jean Lurcat-ra. Ezt látta bele a maga Apokalipszis gobelin sorozatába. Ő az, aki a huszadik században meghatározója volt a gobelin-művészet reneszánszának. Rám is erősen hatott a cluny-i múzeumban látott hat darabos sorozat. *Ferenczy Noémi* már ott kinn készítettett magának szövöszéket. Az iparművészeti főiskolán tanított már, de akkor is még kintől rendelt magának anyagot. A valuta szempontjából legkeményebb ötvenes években is tudott biztosítani magának olyan minőségű és olyan színű, időtálló anyagot, amire szüksége volt. Nagyon fontos ugyanis a minőség, a szín- és fénytartósság. Még külön vegyszerrel is kezelik, hogy a moly ne szeresse. A gobelineknél is volt abban az időben egyfajta antik hatásra való törekvés. A manufaktúrában beáztatták a kész darabokat egy savas vízü patakba. Nem volt baj, ha egy kicsit megfakul, bár nem nagyon veszített a színeiből, mert kiváló minőségű festékekkel dolgoztak. A műtárgypiacon, és ez köztudott, nem az élő művészek a vásárlók álmái. A holt művészek művei képezik inkább az időtállóságot, a befektetési biztonságot. Az „antikolás” a polgári enteriőrbe való jobb beilleszthetőség megteremtésének az igénye a gobelinoknál is tettenérhető volt, az igényeknek jobban megfelelő. Ez a dolog most vág vissza. A hazai gobelinműhely, amely nemrégiben szűnt meg, az utolsó rúgásaival még olyanokat produkált, hogy *Rippl-Rónai, Madaras hölgy* című képét festettették át a kartonra és szövettették le, így próbálva külföldi vevőre találni. Az, akinek nincs saját meggyőződése az általa alkotott művészi értékéről, az bizony könnyen elcsábul a piaci hatásokra, próbálgatva az éppen divatost, esetleg még az avantgardot, a számítógépes tervezést is, kiszolgálva a mindenkori igényeket.

A gobelinnél az ötlet a rajz, ami maga is elérhet olyan fokú kidolgozottságot, megfelelőséget, hogy akár egy rajzkiállításra is beadható. Ugyanakkor a megfestett színes vázlatok, a technikától függően magukkal hozzák az új kifejezési formákat. Én magam is készítek ilyeneket, új anyagokkal, vegyes technikával, de az ábrázolásban ahhoz a lelki indításhoz, ahhoz az életérzéshez álljon közel, amit eddig vittem. Ne legyenek nagy kilengések, ne engedjen az ember a kísértésnek, a piac adta csábításnak. Nem hiszem, hogy neki kellene állnom egy XV–XVI. századbeli gobelinhez hasonló munkát produkálni. Lehet persze egy parafrázis, sarkított kritikai éllel, de ez a gobelinnek nem célja. Nem az a feladata például egy gobelinnek, hogy egy..., mondjuk plakát mondandóját közölje. Szerintem a napi aktualitást az alkalmazott grafika technikájával közölje a művész

– *Van-e a gobelinnek jövője?*

– A gobelin hosszadalmas, drága, piszmozós, de nem ez a művészi mértékegysége. A gobelin a belföldi műgyűjtők körében még nem sláger. Még nem érintette meg őket.

– *Ez a mindenkori divat függvénye lenne?*

– Ha kikristályosodik majd egy polgári értékeket szem előtt tartó, fizetőképes réteg, akkor lesz jövője. A gobelin művészet a művészetek királya és a királyok, királynők művészete volt. *Bethlen Gábor* például vitte magával hadjárataira a gobelinjeit, külön szekéren. Sarcoltak a gobelinnel. Királyi hercegeket fogtak el, hogy flamand gobelinekre cserélhessék őket. Királyok temetkeztek úgy, hogy a kárpit velük lett eltemetve. Perzsiában időszámítás előtt ötszázból származó sír feltárásánál leltek gyönyörű, színét máig megtartó kárpitra. Peruban, hogy ne csak ezen a kontinensen és Ázsiában nézzünk körül, időszámításunk előtt nyolcszázból, a kedvező klímájú homokos tengerparti részen is megmaradtak textilek. A berlini múzeum tele van kopt szőttesekkel.

– *Nem is annyira a múltra gondolok, hanem inkább a jövőre.*

– Hát, ha egyszer a múltban megbecsülték, akkor talán csak megbecsülik egyszer a jövőben is! Nem?!

– *Csökken mostanában a szép, a mives munka értéke iránti kereslet?*

– Nem. A mives, a kidolgozott, a cizellált újra igény. Újra megbecsült az olyan műalkotás, amely szépen van festve, szépen van megfaragva. Tehát, a befektetett emberi munka gyümölcsöző. A gobelinnek nálunk új reneszánsza kezdődött. A mi felfutásunk igazolja ezt.

– *Mi a helyzet a gobelinnel a világban?*

– Természetesen ki kellene menni az itthonival is a világba. Mondjam azt, hogy még itthon is konkurencia vagyunk a művészvilágban?! Erős konkurencia. Egy időben, a lengyel textilesek közül, *Abakanowicz Magdalena* volt az, aki nagyon szépen tudott érvényesülni Európában. Ő az avantgard útján jár. A szombathelyi textilbiennálék is inkább erre, a kísérletező vonalra álltak rá. Attól félek, hogy a gobelin felfutása rövid lesz. A művészek nagy része türelmetlen. A könnyebben létrehozható, gyorsabban eredményt produkáló műveket prezentálják. Véleményem szerint az én műfajomban, még így is, hogy ennyien vagyunk, kevesen vagyunk. Mint grand art, a művelők kevesen vannak.

„*A művelők kevesen vannak!*” – visszhangzik még sokáig a fülemben, elköszönésem után is, azon morfondírozva bandukolásom közben: *milyen ember valójában Mészáros Erzsébet, aki ezt ilyen egyszerűen, ilyen magától értetődően kijelenti, egy olyan világban, ahol mindenki arról panaszkodik, hogy sok az eszkimó és kevés a fóka. Már bánom, hogy nem mondtam meg neki: egyszer, nagyon régen, mi már találkoztunk...*